

OBECNOŚĆ PRAWDY O BOLESNEJ MATCE JEZUSA I CODZIENNYCH SPRAW LUDZI W COTYGODNIOWYCH MSZALNYCH INTENCJACH SOBOTNICH PRZED OBRAZEM SMĘTNEJ DOBRODZIEJKI U FRANCISZKANÓW W KRAKOWIE

Głównie to 90-lecie koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej (1908–1998), nazywanej „Smutek” lub „Smętną Dobrodziejką”, z jej kaplicy w bazylice św. Franciszka z Asyżu OO. Franciszkanów w Krakowie jest racją podjęcia tego opracowania.

Jego pierwsza część: „Obecność prawdy o Bolesnej Matce Jezusa i codziennych spraw ludzi”¹ nie zawiera w sobie rysu wyjątkowego. W Kościele katolickim bowiem, a w sanktuariach Matki Bożej całego świata szczególnie, obecna była i jest chrześcijańska prawda o „Matce Jezusowej”² oraz zanoszona była i jest modlitwa do Boga za jej wstawiennictwem³. A od kilku wieków w Krakowie to samo czynił lud i franciszkanie przed obrazem Matki Bożej Bolesnej. Intensywniej zaś to się działo w obliczu większych nieszczęść, bezpośrednio przed koronacją roku 1908 i po jej zakończeniu⁴. Modlitwa ta trwa nadal choć zmieniły się niektóre jej formy, nadal indywidualnie i wspólnotowo, wykorzystując w liturgii także maryjne formu-

---

¹ Por. Jan Paweł II, *Matko, przynoszę Ci cały Kościół, wszystkie kraje i narody*, L'Osservatore [OR] – wyd. polskie, 1997, nr 7, s. 38; tenże, *Dar różańcowej modlitwy*, tamże, ss. 51–52.

² Dz 1, 14; Sobór Watykański II, *Lumen gentium* [=KK], nr 52–69.

³ Por. KK, 68–69.

⁴ Por. *Reverendissimum Capitulum sancti Petri in Vaticano*, w: *Acta Conventus Cracoviensis O. Min. s. Francisci Convent. ab anno 1888*, ss. 281–286, rkps w Archiwum Prowincji św. Antoniego z Padwy i bł. Jakuba Strzemię OO. Franciszkanów w Krakowie [=APFK], sygn. A-V-12).

larze mszalne „w różnych potrzebach po myśli Soboru Watykańskiego II: „...aby (apostolowie i inni) zwiastowali, że Syn Boży swoją śmiercią i zmartwychwstaniem wyrwał nas z macy szatana i uwolnił od śmierci oraz przeniósł do królestwa Ojca, lecz także po to, aby (było) ogłaszane dzieło zbawienia przez ofiarę i sakramenty”⁵. Franciszkanie czynią to także w imię teologicznej zasady liturgicznej: „Mszał księgą życia chrześcijańskiego”⁶.

Wydaje się jednak, iż druga część niniejszego opracowania zawiera pewne *novum*. A to dlatego, iż nie tylko bazuje na nauce Vaticanum II i teologicznej zasadzie: „Mszał księgą życia chrześcijańskiego”, lecz ma również ścisły związek z chrześcijańską praktyką światową, praktyką odprawiania mszy św. dla zadośćuczynienia, tzw. „intencji zbiorowej”⁷. Ma także, odpowiedni dla niej, wielowiekowy własny kontekst liturgiczno-franciszkański. Praktykę „intencji zbiorowej” zainicjowali franciszkanie postanowieniem jej wprowadzenia (na kapitule klasztornej⁸ dnia 14 lutego 1990 r.), ogłoszeniem podczas wszystkich niedzielnych mszy św. w bazylice odprawianych przez dwie niedziele marca 1990 r. (18 i 25) tekstem: „Od początku kwietnia w naszej bazylice wprowadzamy dwie msze św. składkowe we wtorki o godz. 16.30 do św. Antoniego i w soboty godz. 7.00 do Matki Bożej Bolesnej. Intencje, które będą odczytywane na początku tych mszy św. i ofiary można składać do specjalnej puszki umieszczonej obok ołtarza św. Antoniego przy wejściu do bazyliki od ul. Brackiej”. Wreszcie wykonaniem tego postanowienia i ogłoszenia: „... W sobotę (07.04) o godz. 7.00 msza św. składkowa do Matki Bożej Bolesnej. Intencje i ofiary można składać d puszki obok ołtarza św. Antoniego”⁹.

Od marca zatem i kwietnia 1990 roku do zakrystii bazyliki franciszkanów w Krakowie napływają na kartkach wypisane intencje na sobotnią mszę św. składkową o godz. 7.00 w kaplicy Matki Bożej Bolesnej. W okresie: 01.01.1998 – 30.06.1998 r. wpłynęły 582 kartki z intencjami. Wierni, nie tylko z Krakowa wymienili na nich setki spraw osobistych, rodzinnych, miejskich, diecezjalnych i ogólnopolskich, które polecali Wszchemogącemu Bogu w Trójcy Św. za wstawiennictwem Bolesnej Matki Jezusa podczas mszy św., w której – w zasadzie – przez 26 sobót sami uczestniczyli. Nie ma prawie kartki z intencjami, na której nie byłoby wezwania do Matki Bolesnej!

⁵ Por. Sobór Watykański II, *Sacrosanctum Concilium* [=KL], nr 6; S. Czerwik, *Wprowadzenie do Konstytucji o liturgii świętej*, w: *Konstytucja o liturgii świętej Sacrosanctum Concilium*, Wrocław 1986, ss. 17–18.

⁶ Por. B. Nadolski [red.], *Mszał księgą życia chrześcijańskiego*, Poznań 1986, ss. 141–145, 242–243, 452–453.

⁷ Por. *Dekret Kongregacji do spraw Duchowieństwa w sprawie stypendiów mszalnych*, w: *Notificatioes e Curia Metropolitana Cracoviensi*, 4–9(1991), ss. 66–67.

⁸ Por. *Kronika klasztoru OO. Franciszkanów w Krakowie od maja 1984 r.*, s.436.

⁹ Por. *Ogłoszenia duszpasterskie bazyliki OO. Franciszkanów w Krakowie od 1.01.1983 – do 28.08.1994*.

Obecność prawdy o Bolesnej Matce Jezusa i codziennych spraw ludzi...

Ze „spraw ludzkich”¹⁰ tychże wiernych wyłoniłem metodą analizy treści kartek z intencjami powtarzające się najczęściej: jako samoistne, bo innych na kartce intencji nie było, albo pierwsze, bo na początku z szeregu innych podane, które, jak się zdaje, bardziej proszącym Boga i Bolesną Matkę, leżały na sercu! Następnie szukałem dla nich „wspólnego mianownika”. Tak powstało 10 grup „spraw ludzkich”, które wierni Bogu przedstawiali w kaplicy Matki Bożej Bolesnej w soboty. I tym w zasadzie chciałem się z czytelnikiem podzielić.

Zawartość treściową opracowania podzieliłem na następujące punkty:

- wprowadzenie,
- krótki rys historyczny oddziaływania na wiernych prawdy Kościoła o Bolesnej Matce Jezusa w kaplicy bazyliki franciszkańskiej w Krakowie,
- sprawy ludzkie, które wierni przedstawiali Bogu i Matce Bolesnej podczas mszy św. sobotnich w okresie: 01.01.1998 – 30.06.1998 r.
- kilka wniosków końcowych.

1. Krótki rys historyczny oddziaływania prawdy chrześcijańskiej o Bolesnej „Matce Jezusa” (Dz 7, 14) na wiernych Kościoła Katolickiego w kaplicy bazyliki franciszkańskiej w Krakowie.

Ten tytuł wyraźnie wskazuje, iż w tej części opracowania nie będę się posługiwał wynikami oryginalnymi, lecz skorzystam z polskich opracowań tego zagadnienia¹¹, a najwięcej zaś ze zbieżnego treściowo opracowania G. Bartosika¹², akcentującego „zbawczą służbę Maryi” we współpracy z Chrystusem na rzecz ludzi, mieszkańców ziemi. A temu, Bożemu planowi „potrzebne było” Wcielenie Syna Bożego i Jego życie, śmierć oraz zmartwychwstanie, a także N. M. Panna, z jej niepokalanością i życiem aż po „u stóp krzyża” (J 19, 25), po „jeden ze szczytowych przejawów jej zaangażowania w zbawcze dzieło Syna”¹³. Jednak rozumienie tej prawdy w Kościele podlegało rozwojowi.

I tak, w patrystycznym czasie Kościoła – zdaniem G. Bartosika¹⁴ – chrześcijańska myśl maryjna ogniskowała się wokół dwóch teologicznych zagadnień: „nazy-

---

¹⁰ Por. Kongregacja do spraw Duchowieństwa, *Dyrektorium ogólne o katechizacji*, nr 171–214.

¹¹ Por. Z. Kraszewski, *Udział Matki Bożej w dziele odkupienia*, w: B. Przybylski [red.], *Gratia plena. Studia teologiczne o Bogurodzicy*, Poznań 1965, ss. 277–301; L. Bartel, *A pod krzyżem stała*, „Communio” 1/19(1984), ss. 29–49; G. Bartosik, *Historia zbawienia jako nowa, podstawowa perspektywa mariologii soborowej*, w: S.C. Napiórkowski, P. Pawlik [red.], *O Maryi dzisiaj ze św. Maksymilianem*, Niepokalanów 1993, ss. 19–38; S.C. Napiórkowski, *O piątym dogmacie maryjnym*, „Teologia w Polsce” 13(1995), ss. 46–48.

¹² Por. *Zbawcza służba Maryi*, „Communio” 11(1997), ss. 368–396; por. też, Jan Paweł II, *Redemptoris Mater*, 41.

¹³ Tamże, s. 389.

¹⁴ Tamże, ss. 370–372.

wania Maryi Nową Ewą” w oparciu o niektóre kanoniczne pisma św. Pawła apostoła¹⁵ oraz – po decyzjach efeskiego Soboru – na „wkładzie Maryi w dzieło odkupienia”, wiążąc to z jej „fiat” oraz „z jej funkcją Bożej Rodzicielki”¹⁶.

Chrześcijanie średniowiecza – nie tylko zdaniem papieża Pawła VI¹⁷ – poszerzyli spojrzenie na uczestnictwo Maryi w dziele odkupienia szczególnie o „Jej obecność u stóp krzyża”, „Jej współuczestniczenie ze swoim Synem”, dopatrując się w „odkupieniu człowieka Jej współudziału”¹⁸. Św. Franciszek z Asyżu i jego duchowi synowie w rozumieniu tym mieli także swoją część. Zakonodawca franciszkanów bowiem nie tylko ułożył *Officjum o męce Pańskiej*¹⁹, które zaczynało się od Kompletu Czwartku Wieczery Pańskiej²⁰, ale podkreślił weń, niby refren antyfoną następujące treści mariologiczne: „Święta Maryjo, Dziewico, wśród niewiast na świecie nie urodziła się podobna tobie córko i służebnico najwyższego Króla, Ojca niebieskiego, Matko najświętszego Pana naszego Jezusa Chrystusa., Oblubienico Duch Świętego. Módl się za nami wraz ze św. Michałem Archaniołem i wszystkimi mocami nieba, i wszystkimi świętymi do twego najświętszego i umiłowanego Syna, Pana naszego i Mistrza”²¹.

A wiadomo też, iż droga, którą św. Franciszek kroczył w codzienności, w języku chrześcijańskim nazywa się krótko – krzyżem, Chrystus zaś Ukrzyżowany był dla Franciszka od początku przewodnikiem nowego życia, który na górze Alwerni „wycisnął mu na ciele święte stygmaty”²². Tenże Franciszek, w „*Liście do wszystkich wiernych*”, Chrystusa życie krótkim scharakteryzował zdaniem: „zechciał z najświętszą swą Matką wybrać ubóstwo”²³. Duchowi zaś synowie Franciszka, a szczególnie święci: Bonawentura, Wawrzyniec i Maksymilian, rozwinęli naukę o uczestnictwie Jezusowej Matki w odkupieniu ludzi i uczynili ją motywem i motorem życia i duszpasterzowania.

¹⁵ Por. Rz 5, 14b; 1Kor 15, 22.45.

¹⁶ Por. G. Bartosik, *Historia zbawienia*, s. 371.

¹⁷ *Marialis cultus*, 7, 20, 28, 56; por. Jan Paweł II, *Redemptoris Mater*, 20–24.

¹⁸ Por. G. Bartosik, *Historia zbawienia*, s. 372.

¹⁹ Por. *Pisma św. Franciszka z Asyżu*, tł. K. Ambrożkiewicz OFMConv, Warszawa 1976. ss. 182–183.

²⁰ Por. tamże, s. 184.

²¹ Por. tamże, ss. 185–203.

²² Por. Jan Paweł II, *Do umiłowanych synów Jana Vaughn, generała Zakonu Braci Mniejszych Franciszkanów, Witalisa Bommarco, generała Zakonu Braci Mniejszych Konwentalnych, Flaviusza Carraro, generała Zakonu Braci Mniejszych Kapucynów, Rolanda Faley, generała Trzeciego Zakonu Reguły świętego Franciszka: w osiemsetną rocznicę narodzin św. Franciszka z Asyżu*, w: tenże, *O życiu zakonnym*, opr. E. Weron SAC i A. Jarocho SAC, Poznań 1984, s. 325.

²³ Por. *Pisma św. Franciszka z Asyżu*, ss. 117–118; P. Anzulewicz, *Duchowość franciszkańska*, w: J. Kłoczowski [red.], *Duchowość zakonna. Szkice*, Kraków 1994, ss. 68–69.

Obecność prawdy o Bolesnej Matce Jezusa i codziennych spraw ludzi...

Maryi trwanie fizyczne „pod krzyżem” i „kontemplowanie Jezusa wywyższonego na krzyżu”²⁴ jako ciąg dalszy: „Ja służebnica Pańska (Łk 1, 38), Franciszkowego: „Matka najświętszego Pana”, trwająca „w milczącym poświęceniu się (i) poddaniu świętej woli Bożej, nadawało nie tylko jej osobistemu życiu wyjątkowy wymiar²⁵, lecz stanowiło także realizację tego, co św. Paweł w Liście do Kolosan (1, 24) zawarł w zdaniu: „... ze swej strony w moimi ciele dopełniam braki udręk Chrystusa dla dobra Jego Ciała, którym jest Kościół”.

Poprzez dalsze wieki, także w Krakowie, owocowało to u ludzi: m.in. dzięki obrazowi Matki Bolesnej / „Smutek”/ w kaplicy franciszkańskiej bazyliki²⁶, który w roku 1908 został ukoronowany przez ks. Kard. J. Puzybę, biskupa krakowskiego²⁷. Obraz ten, dzieło średniowiecznego i franciszkańskiego ducha oraz kultu Chrystusa Miłosiernego i Matki Bolesnej²⁸, już od XV wieku był otoczony specjalnym kultem doloryjnym²⁹, którego formy – ze strony franciszkanów i wiernych – ulegały zróżnicowaniu i mnożeniu. Jednak modlitwy (indywidualne i wspólne) oraz życic sakramentalne były w nim czymś zasadniczym i naczelnym!

Już pod koniec XVI wieku przed obrazem „Smutek”³⁰ lud się gromadził, a nabożeństwa w tym ramieniu klasztoru odprawiane cieszyły się większą frekwencją³¹. Bardziej wzrastająca liczba wiernych dostrzeżona została w drugiej połowie XIX wieku i na przełomie XIX i XX³². Wydaje się, iż na specjalną wzmiankę na tym miejscu zasługują popołudniowe modły dnia koronacji obrazu „Smutek” – po procesji a nim po Rynku – jak przed obrazem w prezbiterium kościoła franciszkańskiego z ludem modlił się biskup W. Bandurski ze Lwowa. A. Karwacki³³, świadek tego zdarzenia, tak je opisał: „Długo modlił się przed nim ks. bp W. Bandurski na głos za

---

²⁴ Por. Jan Paweł II, *Vita consecrata*, nr 23.

²⁵ Tamże, nr 24.

²⁶ Por. A. Zwiercan, *Franciszkanie w Krakowie*, w: *W nurcie franciszkańskim*, Kraków 1987, ss. 15–48.

²⁷ Por. B. J. Urban, *Treści i forma literacka kazań wygłoszonych na uroczystości koronacji obrazu Matki Bożej Bolesnej – Smętnej Dobrodziejki u franciszkanów w Krakowie dnia 20.09.1908 r.*, *W nurcie franciszkańskim*, Kraków 1987, ss. 159–202.

²⁸ Por. A. Zwiercan, *Franciszkanie w Krakowie*, s. 30.

²⁹ Por. *Reverendissimum Capitulum sancti Petri in Vaticano*, ss. 281–286

³⁰ Por. K. S. Rosenbaiger, *Dzieje kościoła OO. Franciszkanów w wiekach średnich*, Kraków 1933, s. 45.

³¹ Por. J. Bieniarzówna, *Dzieje kultu Matki Bożej w kościele Karmelitów na Pisku w Krakowie*, w: Ł. Semik [red.], *Sanktuarium maryjne w kościele OO. Karmelitów na Piasku w Krakowie*, Kraków 1983, s. 53.

³² Por. B. J. Urban, *Treści i forma literacka kazań*, ss. 161–162.

³³ *Pamiętniki od czasu wstąpienia do Zakonu w 1883 roku, a spisane od r. 1902*, s. 245a, APFK, rkps, sygnat. E-I-59.

Ojczyznę, za uciśnionych braci, a lud cichutko szlochał w całym kościele i powtarzał słowa modlitwy”.

W czasach tych – statystycznie – zdaje się wzmacniać pobożność mszalna i życie sakramentalne. Już w r. 1462, po pożarze kościoła klasztoru kapłani z wdzięczności za pomoc królewską w odbudowie tegoż „ad intentionem Casimiri Jagiellonici, Poloniae regis... coram hac Imagine in perpetuum quotannis Missam celebraturos votum fecerunt”³⁴. Od wieku XVII kaplicę Matki Bożej Bolesnej wyposażono w konfesjonały, a przy ołtarzu z obrazem „Smutek” coraz częściej odprawiano msze św. i udzielano Komunii św.³⁵. W roku zaś 1712 wspomniani kapłani zakonnicy postanowili codziennie przy nim odprawiać msze św.³⁶. Znaczyło to, iż przybywało ludzi i intencji do odprawiania przy tym ołtarzu! Ilustruje to w jakimś stopniu w okresie okółokoronacyjnym klasztoru „Liber missarum absolutarum”³⁷, który uwidoczniał:

- 1906.....	375 mszy sprawowanych w kaplicy M. B. Bolesnej
- 1907.....	378
- 1908.....	561
- 1909.....	1021
- 1910.....	1341
- 1911.....	1458

Przy takim napływie mszalnych intencji z prośbą, by przed obrazem Matki Bożej Bolesnej je odprawiać, gwardian klasztoru franciszkańskiego tamtego czasu³⁸, podjął decyzję, która mieściła się w ramach liturgicznych postanowień ówczesnego Kościoła: „...o godz. 6.00 do 9.00 codziennie co pół godziny wychodzą msze św. do cudownego obrazu!” Gdy to nie pomagało, „zastanawiano się, czy by nie ustawić w kaplicy drugiego ołtarzyka”.

Wydaje się, że coś z tego „naporu intencyjnego” da się widzieć w zgłaszaniu „mszy św. zbiorowych” okresu I. połowy roku 1998, co jest przedmiotem mojego opracowania. A na kartkach intencyjnych, prawie wszystkich, przeważają następujące zawołania: „Matko Boska Bolesna”, „Matko Boża Bolesna”, „Matko Boża”! W mniejszości spotkać można następujące wezwania: „Matko, stojąca pod krzyżem”, „Smętna Dobrodziejko”, „Matko Boga Przedwiecznego”, „Droga Matko Bolesna”, „Matuchno”, „Matuchno Cudowna”, „Matko moja Bolesna”, „Ukochana Matko Bolesna”, „Najświętsza Matko Bolesna”.

³⁴ Por. *Reverendissimum Capitulum sancti Petri in Vaticano*, s. 281.

³⁵ Por. A. Zwiercan, *Franciszkanie w Krakowie*, s. 45.

³⁶ Por. W. Wyszkowski, *Inventarium Ecclesiae Cracoviensis Ordinis Minorum Sancti Francisci Conventualium conscriptum AD 1792*, s. 378, APFK, rkps, sygn. A-IV-3.

³⁷ Por. *Liber missarum z lat 1903–1907*, *Liber missarum z lat 1907–1912*, APFK, rkps, sygn. A-V-69 i A-V-70.

³⁸ Por. A. Karwacki, *Pamiętniki od czasu wstąpienia do Zakonu*, ss. 245a–246a.

Obecność prawdy o Bolesnej Matce Jezusa i codziennych spraw ludzi...

Postanowieniem w sprawie nadwyżki intencji mszalnych do odprawienia przed obrazem Matki Bożej Bolesnej i krótkim podsumowaniem sposobu zwracania się wiernych do Jezusowej Matki w intencjach sobotnich kończę „rys historyczny” oddziaływania prawdy chrześcijańskiej o Bolesnej Matce Jezusa poprzez obraz i kaplicę przy bazylice franciszkanów w Krakowie. Kończę konstatuując, że obecna praktyka mszy św. „składkowej” w soboty jest swoistym połączeniem modlitwy indywidualnej i wspólnej wiernych, zanoszonej do Boga przez wstawiennictwo Matki Bolesnej oraz życia sakramentalnego. Połączeniem osadzonym na franciszkańskiej duchowości wieków, którą dziesięć lat temu tak charakteryzowałem:

Sanktuarium Matki Bożej Bolesnej w Krakowie, zdynamizowane ongiś koronacją obrazu, zdaje się być dla tamtych czasów bardzo charakterystyczne. Ewangeliczna prawda o cierpieniu zbawiającym łączy w jedno trzy postacie: Chrystusa cierpiącego (kaplica Męki Pańskiej), Jego Matkę Bolesną «pod krzyżem» (kaplica Matki Bożej Bolesnej) oraz św. Franciszka z Asyżu, otrzymującego stygmaty (witraż S. Wyspiańskiego) i wywyższonego w chwale (główny ołtarz bazyliki).

Wszystko to zdaje się mieć teologiczny związek³⁹ i związek z sytuacją Narodu. Naród niegdyś cierpiący i nie godzący się z niewolą oraz jego świątynie katolickie, a w szczególności sanktuarium maryjne, będące szczególnymi „oazami” (zwornikami) także ziemskich celów i nadprzyrodzonej prawdy, aspiracji doczesnych jednostek i społeczeństwa oraz ewangelicznych wskazań dotyczących życia – wszystko to przeplatało się wzajemnie jako różne wątki jednej osnowy⁴⁰ ludzkiego życia.

Charakterystyka ta w zasadniczym nurcie, jak się zdaje, nie straciła nic z aktualności. Pokazuje to punkt następny niniejszego opracowania.

2. Sprawy ludzkie Bogu i Bolesnej Matce Jezusa przedstawiane przez wiernych podczas sobotnich mszy św. w kaplicy Smętnej Dobrodziejki w okresie 1.01.1998 do 30.06.1998 r.

Już na początku tego punktu zamierzam, iż wyżej wymienione sprawy poprzedzę trzema informacjami, częściowo już anonsowanymi we wstępie oraz kilkoma wytycznymi w tej materii Nauczycielskiego Urzędu Kościoła ostatnich lat, aby czytający miał przed sobą jasne wskazania Kościoła i wyczuloną wrażliwość w rozpoznawaniu w/w intencji mszalnych, zaszeregowanych przeze mnie do kilku grup.

³⁹ Por. A. Zwiercan, *Franciszkanie w Krakowie*, s. 48; C. Niezgoda, *kaplica Męki Pańskiej w kościele św. Franciszka z Asyżu w Krakowie, W nurcie franciszkańskim*, Kraków 1987, ss. 72, 89–90; tenże, *Droga krzyżowa w kaplicy Męki Pańskiej w bazylice św. Franciszka w Krakowie*, w: tamże, ss. 448–449, 454–455.

⁴⁰ Por. B. J. Urban, *Treści i forma literacka*, ss. 161–162.

Oto wspomniane „informacje”, dotyczące sobotnich intencji wiernych:

- kartek z intencjami było 582, które wpłynęły do zakrystii na mszę św. „składkową” w pierwszej połowie roku 1998, a sobót było 26;

- praktyka polecania Bogu i Jezusowej Matce spraw ludzi na modlitwie dawno znana była w Kościele. Wyrazem tego jest powstanie najstarszej modlitwy maryjnej *Pod Twoją obronę*, a w niej wezwać: „Orędowniczko”, „Pośredniczko”...⁴¹;

- problematyka tego punktu zdaje się domagać bardziej pogłębionego i poszerzonego podejścia o charakterze interdyscyplinarnym: teologicznym, historycznym, psychologicznym i socjologicznym. Ja tymczasem postanowiłem jedynie czytającego poinformować (w wyborze!) o sprawach ludzkich wiernych wspomnianego czasu, zachęcając go do własnego przemyślenia tych spraw w oparciu o nauczanie

Dlatego – nie wdając się interdyscyplinarne analizy i wnioski – podaję teksty będące wytycznymi nauczania Kościoła w celu, jak nadmieniałem, dla wyrobienia sobie przez czytelnika własnego na ten temat zdania, przekonania czy potraktowania. Świadomie ograniczam się do kilku wypowiedzi dwu papieży: Pawła VI i Jana Pawła II:

- „Macierzyństwo Maryi w ekonomii łaski trwa nieustannie – poczynając od aktu zgody przy zwiastowaniu, pod krzyżem – aż do zbawienia wszystkich wybranych; to do Maryi stosuje się w Kościele tytuły: Orędowniczki, Wspomożycielki, Pomocnicy, Pośredniczki”⁴²;

- „Pobożność Kościoła do Najświętszej Maryi Panny leży w samej naturze kultu chrześcijańskiego, (to) Jej współdziałal w wydarzeniach najwyższej rangi w dziele zbawienia, dokonanych przez Syna” to sprawił⁴³;

- Słusznie pobożność ludu chrześcijańskiego zawsze dostrzegała więź pomiędzy nabożeństwem do Matki Bożej i kultem Eucharystii w duszpasterstwie sanktuariów maryjnych. Maryja prowadzi do Eucharystii”⁴⁴;

- „Pragnę zawierzyć Jasnogórskiej Królowej wszystkie prośby rodaków, wszystkie potrzeby i intencje Kościoła, wszystkich na świecie ludzi, zwłaszcza chorych, cierpiących i pozbawionych nadziei”⁴⁵.

W podanym wyżej skróconym zestawie tekstów nauczania Kościoła chciałem krótko zaprezentować teologiczną podstawę do treści wezwań intencyjnych wiernych z sobotnich mszy św. w kaplicy Matki Bożej Bolesnej, czyli do „spraw Bogu i Bolesnej Matce Jezusa przedstawianych”. Zanim jednak przystąpię do ich prezen-

⁴¹ Por. Jan Paweł II, *Audience generale*, OR 1(1995), ss. 46–47.

⁴² KK, 62.

⁴³ Por. Paweł VI, *Marialis cultus*, nr 56; Jan Paweł II, *Dies Domini*, nr 28, 79, 86.

⁴⁴ Jan Paweł II, *Redemptoris Mater*, nr 44.

⁴⁵ Jan Paweł II, *Pozdrowienia z Wałów Jasnogórskich*, w: *Jezus Chrystus wczoraj, dziś i na wieki. Przemówienia z pielgrzymki apostołskiej Ojca Świętego do Polski w 1997 roku*, Ząbki 1997, s. 104.

Obecność prawdy o Bolesnej Matce Jezusa i codziennych spraw ludzi...

towania, wpieryw podam kilka zdań o ich autorach w oparciu o skąpe „wiadomości” znajdujące się czasem na tych kartkach. Sygnowane są one czasem określeniami: „matka”, „żona”, „czciciel”, „czcicielka”, „niewolnica” (jeden raz). Pewna ich część (dokładnie nie liczyłem) podpisana została imieniem i podaniem miejsca zamieszkania, np. „Ewa z Warszawy”, „Waldek z Koszalina”, „Paweł z Rzeszowa”, „czcicielka z Rzeszowa”, „Witalij... z Białorusi”, „czcicielka z Wrocławia”. Pewnych trudności nastroczało mi wyodrębnienie i zaszeregowanie „spraw ludzkich”. Spora bowiem część kartek miała tylko jedno zdanie intencyjne, inne (większego rozmiaru) miały tych zdań kilka lub kilkanaście! Spotkać było można wiele powtórzeń. Te zatem kartki, zwłaszcza z intencjami rozbudowanymi, zmusiły mnie niejako, abym treści jednego i pierwszego zdania na nich potraktował jako „reprezentatywne dla całości” (na zasadzie „pars pro toto”). W ten sposób powstało 10 grup „spraw ludzkich” Bogu i Matce Bolesnej przedstawianych przez wiernych:

<i>O zdrowie dla...</i>	203 kartki
<i>Różne</i>	144
<i>Za rodziny, małżonków, dzieci</i>	47
<i>Podziękowania za...</i>	46
<i>W pewnej intencji</i>	40
<i>Za zmarłych</i>	33
<i>O nawrócenie dla...</i>	27
<i>Egzaminy, studia i praca</i>	20
<i>O błogostawieństwo Boże, opiekę</i>	15
<i>O wiarę w Boga</i>	7
Razem	582

Poniżej podam (w wyborze!) przykłady powyższego zaszeregowania sobotnich intencji mszalnych:

O zdrowie dla...:

- „Matko Najboleśniejsza, daj zdrowie siostrze, która cierpi na raka, daj przemianę w rodzinie...”,
- „Matko Bolesna, prosimy Cię o zdrowie dla siostry... z Apostolstwa Modlitwy...”,
- „...o opiekę i zdrowie dla papieża Jana Pawła II, pracowników apteki szpitalnej...”,
- „...o zdrowie dla ks. bpa Jana...”,
- „...o zdrowie i wsparcie duchowe dla...”.

Różne:

- „O szczęśliwą podróż dla...”,
- „O łaskę pogodzenia życia kontemplacyjnego z życiem aktywnym...”,
- „...zwróć nam mieszkanie...”,
- „...dopomóż mi zorganizować Dom Rekolekcyjny...” (13 razy),

- „...o wygraną w pewnym konkursie...”
- „...o pojednanie, nawrócenie, wyrwanie z pijaństwa...”
- „...by T. podjął dalszą naukę...”
- „...za Ojczyznę, obrońców przyrody, studentów-kleryków, ks. Kardynała...”
(13 razy).

Za rodziny, małżonków, dzieci:

- „Matko, nie pozwól umrzeć tej miłości...”
- „...o łaskę rodzicielstwa...”
- „...aby E. wrócił do żony...”
- „...o szczęśliwe rozwiązanie i zdrowie dla...”

Podziękowania za...:

- „...opiekę nad dziećmi...”
- „...życie i zdrowie ukochanej córki...”
- „...Jacka Mamę...”
- „...że mam pracę i zdrowie...”

W pewnej intencji:

- 24 razy (ten sam charakter pisma),
- 16 razy (różne charaktery pisma).

Za zmarłych:

- „z rodziny...”
- „w Katyniu...”
- „...dusze w czyśćcu...”

O nawrócenie dla:

- „...Ewy... (4 razy),
- „...Józefa... (12 razy),
- „...satanisty...”
- „...syna, córki, męża...” (na tej samej kartce).

Egzaminy, studia i praca:

- „żebym zdała maturę...” (5 razy),
- „żebym się dostała na studia...” (2 razy),
- „o ukończenie studiów...” (2 razy),
- „...o pracę...” (4 razy).

O Boże błogosławieństwo:

- „...w 11 urodziny...”
- „...dla mamy...” (4 razy),
- „...dla małżonków...” (3 razy),
- „...dla chorych... (2 razy).

O wiarę:

- „O wiarę dla...” (3 razy),
- „O wiarę i wiemość Bożym przykazaniom...”
- „Przywróć mu wiarę...”

3. Zamiast zakończenia

Ponownie, wyliczając jedynie, odwołuję się do kilku faktów z dziejów franciszkańskiego duszpasterzowania w Krakowie poprzez obraz i kaplicę Matki Bożej Bolesnej, w której od XV w. – jak podają źródła franciszkańskiego klasztoru – prym wiodą w życiu religijnym trzy formy życia chrześcijańskiego: modlitwa osobista, modlitwa mszalna i życie sakramentalne, które podlegały nasileniu w czasach niepowodzeń dla mieszkańców miasta i okolic w okresie okółokoronacyjnym. Pierwsza dekada XX w. odznaczała się wzrostem mszy św. zamawianych do odprawienia przed obrazem Matki Bożej Bolesnej (od 374 do 1458 intencji!) w skali roku. Wprowadzona od r. 1990 praktyka odprawiania „intencji zbiorowych” przed wyżej wspomnianym obrazem i wzrastająca ich liczba w latach 1990–1998 zdaje się wzmiankowaną atmosferę eucharystyczną w kaplicy podtrzymywać, stawiając na pierwszym miejscu Boga w Trójcy Św. i kult adoracyjny oraz uczestnictwo we mszy św.

Po analizie treści kartek intencyjnych wiernych z mszy św. sobotnich pierwszej połowy roku 1998 nasuwają mi się następujące trzy spostrzeżenia duszpasterskie:

a/ w tekstach przeważają prośby za drugim człowiekiem, konkretnym i historycznym, którego potrzeby są w miarę zróżnicowane;

b/ w prośbach przeważa „ziemska perspektywa” życia ludzkiego, która jednak nie wyklucza eschatologicznych wymiarów – prośby o tym wszelako milczą; przypomina mi to tożsamy nurt ankietowy⁴⁶ oraz wyniki badań socjologiczno-religijnych⁴⁷, a takiemu nastawieniu przeciwstawia się Ewangelia i nauczanie papieża Jana Pawła II w *Dies Domini*⁴⁸;

c/ szczególnie ta ostatnia sprawa domaga się od kapłanów franciszkańskich osobistego studium dokumentów Nauczycielskiego Urzędu Kościoła, choćby Jana Pawła II – *Dies Domini* oraz wytycznych Duszpasterskiego Synodu Archidiecezji Krakowskiej⁴⁹, aby w sanktuaryjnym duszpasterstwie w większym stopniu „uwzględnić teologiczne podstawy” oraz „nie ograniczać się (jedynie) do przedstawiania Bogurodzicy prośb o udzielenie łask potrzebnych życiu”⁵⁰.

⁴⁶ Por. M. Skwamicki, *Wstęp*, w: *Bezimienni mówią o modlitwie*, Kraków 1973, ss. 23–24; J. Hannelowa, *Posłowie*, w: *I dzień się już nachylił*, Kraków 1980, ss. 285–291.

⁴⁷ Por. W. Piwowarski, *Tło społeczno-polityczne i religijno-kościelne „nowej ewangelizacji”*, w: K. Gózdź [red.], *Nowa ewangelizacja*, Lublin 1993, ss. 69–70.

⁴⁸ Por. nr 37, 68, 75, 84.

⁴⁹ Por. *Matka Boża w życiu Archidiecezji Krakowskiej*, w: T. Pieronek [red.], *Duszpasterski Synod Archidiecezji Krakowskiej 1972–1979*, t. 1, s. 484, nr 6.

⁵⁰ Tamże.

Summary

Bonaventure Julian Urban OFMConv

The Presence of the Truth about the Sorrowful Mother of Jesus and People's daily Matters in weekly Intentions of Saturday Masses before the Picture of the Sorrowful Patroness in the Franciscan Monastery in Krakow.

This article is trying to show the theology of the cult to the picture of the Sorrowful Mother of God that is located in the Franciscan Basilica. The unusual sources were taken as a background for the analysis. These sources were taken from intention sheets presented by the faithful for weekly Saturday masses through the intercession of the Mother of God. The author analyzed 582 intentions from January 1, 1998 to June 30, 1998. The content of the intentions was divided into a few groups and analyzed from a theological and historical aspect in reference to the documents of the Church and the pontifical teachings relating to the cult of the Blessed Virgin Mary.